DÜŞÜNCE VE Tarih

AYLIK TARİH DERGİSİ

Ocak 2016 • Yıl: 2 • Sayı: 16

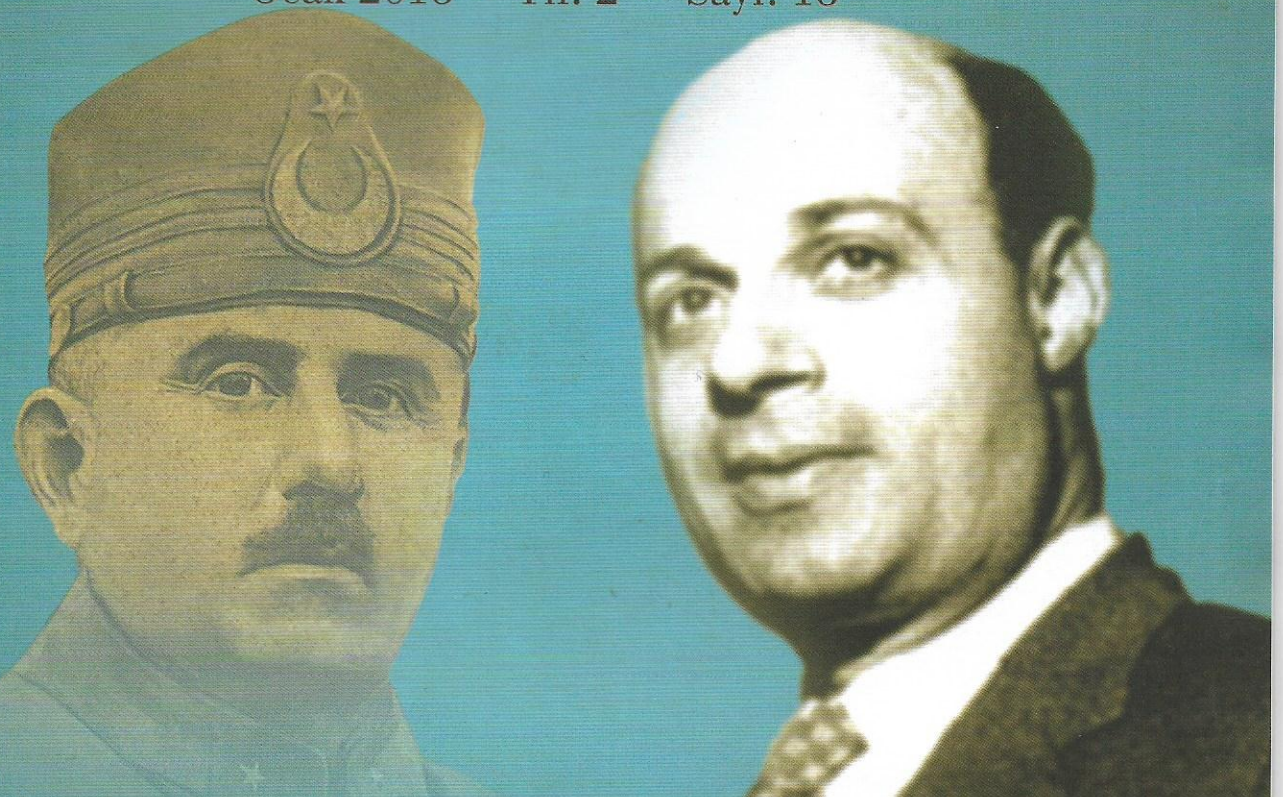

"Türk Yılmaz, Türk Yılmaz.
Cihan Yıkılsa Türk Yılmaz!"

SAYGIYLA ANIYORUZ

Dr. Ali GÜLER
Kâzım Karabekir Paşa'nın Ölümü, Cenaze Töreni ve Ardından Yazılanlar

Prof. Dr. Ulvi KESER
Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Rauf Raif Denktaş

Cihan OKTAY
Dr. Rıza Nur ve Hatıratı Üzerine Değerlendirmeler-II

Fiyatı: 12,5 ₺
ISSN: 2148 - 8665

DR. RIZA NUR VE HATIRATI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER-II

Cihan OKTAY

Bir önceki yazımda,[1] **Dr. Rıza Nur** ve ile ilgili olarak genel bilgiler vermiş, kendisinin hem Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda hem de Türkçü camia içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu söylemiştik. Bundan daha önemli olarak, Rıza Nur'un kaleme aldığı hatırat ile ilgili olarak, şimdiye kadar incelenmemiş, **Fransa Ulusal Kütüphanesinde bulunan el yazması nüshasını** ortaya çıkartmış ve İngiltere'de, Prof. Dr. Cavit Orhan **Tütengil tarafından bulunup, Kadir Mısıroğlu'nun neşredilmiş olan hatırat nüshası** içindeki ve yine Rıza Nur'un kaleme aldığı *Türk Bilik Revüsü* isimli dergide bulunan bilgileri karşılaştırmış ve **hatıratın Rıza Nur tarafından yazılmış olduğunu ispat etmiştik.**

Bu yazımda ise Fransa Ulusal Kütüphanesinde bulunan el yazması nüshası üzerinde detaylıca duracak, hatıratın özellikle *"İşte yığılmış gazete kupür ve ağızdan işitip de not ettiğim vukuatı da bitirdim. Şimdi ufak bir umumi mütalea yazacağım. Sonra birkaç şahısları tarif edeceğim. Bir, de kendimi bir kere kendim tasvir edeceğim. Bundan böyle de her günkü vukuatı günlük jurnal halinde kayda devam edeceğim."* [2] paragrafı ile başlayan ve başta Atatürk olmak üzere dönemin ileri gelen pek çok ismine akla hayale gelmeyecek ***tariflerin*** yapıldığı bölümdeki **"gariplikleri"** ortaya koyacağım.

Bu arada, bir yanlışı daha düzeltmek istiyorum. *Prof. Dr. Orhan Cavit Tütengil'in,* "British Museum"-da bulduğunu söylediği **"Hayat ve Hatıratım"** isimli bu el yazmaları, günümüzde ***"British Museum"***da değil, ***"British Library"dedir; yani Britanya Kütüphanesinde.***[3]

Bu yazımızda hatırat nüshasının iç tenkidine başlamadan önce, herhangi bir erken veya yanlış kanıya varmamak için bazı önemli tarihleri ve bilgileri hemen burada hatırlayalım:

Rıza Nur, 1926 yılında, Atatürk'e İzmir'de yapılması planlanan bir suikastın (İzmir Suikast'i) açığa çıkması sonucu, olayla ilgili bağlantısı olabilecek pek çok simanın İstiklal Mahkemelerinde

yargılanmalarının başlamasıyla, kendi hayatının da tehlikede olduğunu düşündüğü için, Türkiye'den ayrılarak Fransa'ya gittiğini söylüyor.[4] **15 Ekim - 20 Ekim 1927** tarihleri arası Cumhuriyet Halk Partisi 2. Kurultayında *Mustafa Kemal Atatürk* tarafından okunan Nutuk, yine ilk kez **1927 senesinde** eski harfler ile basılır. Dr. Rıza Nur, **1933 yılına kadar** Paris'te, **1933 - 1938 arasında** ise Mısır-İskenderiye'de kalmıştır. İskenderiye'de kaldığı sıralarda **17 Ocak 1936'da, vasiyetnamesini** yazar. Bildiğiniz üzere Atatürk **Kasım 1938'de** vefat etmiştir. Bunun üzerine Rıza Nur, bir ay kadar sonra **Aralık 1938 yılında** İskenderiye'den vapurla İstanbul'a döner. **1942 yılında** İstanbul'da vefat edene kadar Türkiye'de kalır.

Dr. Rıza Nur, hatıratının ilk sayfasına **1929** tarihini kaydetmiştir. Hatıratının, *"Henüz Tab'edilmemiş Eserlerim"* başlıklı bölümünün 22. maddesi **"Hayat ve Hatıratım"**dır. Burada şöyle diyor:

*"İşte bu elimdeki eserdir. Bu satır da bugün, yani **fi 17 Kanunisani 1930'da Cuma günü saat 11'i 20 geçe** bitti."* [5]

1930 senesi 17 Ocak günü hatıratımı bitirdim demesine rağmen Rıza Nur, **1935 senesine kadar** hatıratına geriye dönerek eklemeler yapmayı ve yeni sayfalar yazmayı sürdürdüğü anlaşılıyor. Hatıratına düştüğü en son cümlelerin tarihi **12 Mart 1935 tarihidir.**

Fransa Ulusal Kütüphanesinde bulunan ve üzerinde çalışmalar yaptığım hatırat nüshasında **siyah ve mavi mürekkepli kalem kullanılmış,** bir kısmı **siyah kurşun kalemle yazılmış** ve bazı yerlerde **kırmızı kurşun kalem** ile düzeltmeler yapılmıştır. Hatırat içerisinde 626 ve 632 numaralı yaprakların arasında, *Charles Frederick Bargone'a* veya bilinen adı ile M. Claude Farrère'ye ithafen yazılmış 6 Ağustos 1930 tarihli, **daktilo edilmiş bir mektup** bulunmaktadır. Bu mektup Rıza Nur tarafından **siyah mürekkepli kalem ile imzalanmıştır.** 634-636, 642, 653-654, 685-686, 692, 698. yapraklarda, Türk gazetelerinde çıkmış bazı gazete kupürleri vardır.

Yukarıda aktardığım tarihlerde, Rıza Nur hatıratını yazarken aradan geçen 6 sene gibi uzun bir süre içerisinde, *kullandığı kalemleri değiştirmiş olması veya farklı kalemlerle işaretlemeler yapmış olması akla yatkındır.*

Bunun yanında, daha sonradan yazdığı sayfalar dışında, kendi hatıratından kopya çıkartırken de yazdığı diğer nüshalara bazı eklemelerin yapıldığı görülmektedir. Bazı yapraklara, sonradan yapılan eklemeler, sayfa kenarlarına yaprakların yapıştırılması suretiyle yapılmıştır.

Rıza Nur, hatıratının ilerleyen sayfalarında paragrafların arasına sayfa numaraları yazmıştır. İngiltere'de bulunan nüshandan birkaç sayfa örnek, 1963 yılında **Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in** *"Dr. Rıza Nur Üzerine"* isimli kitabında mevcuttur.[6] 1982 yılında, Almanya'da basılan[7] *"Hayat ve Hatıratım"* isimli 4 ciltlik kitapta ise bu nüshanın bütün sayfaları mevcuttur.[8] Bu kitabın ek kısmında bulunan Osmanlıca el yazmaları ile Fransa'daki el yazmasında işaretlenmiş olan sayfa numaraları karşılaştırıldığında, bu numaraların, İngiltere'deki nüshayı temize geçerken okumasını kolaylaştırmak maksadıyla, *Rıza Nur tarafından konulduğu* anlaşılabilir.

Burada ilginç olan ve dikkatten kaçmaması gereken en önemli şey ise, sayfalar numaralandırılırken, yazı karakterlerinin birbirleriyle farklı olmasıdır. Örnek olarak *"Eserlerim"* başlığı altında bulunan listedeki sayıları inceleyebiliriz. Fransa nüshasının 592. yaprağını inceleyelim. En üst orta kısımda, *hatıratın sayfa numarası **eski yazı ile*** yazılmıştır: 1176. sıralamalar **eski yazı ile** yapılmıştır. 16. madde olan *Tıbbiye Hayatından* başlığının sol tarafında **1552 sayfa numarası** bulunmaktadır. O hâlde bu sayfa ile İngiltere nüshasının 1552. sayfasını, bu sayfa ile karşılaştıralım: (Not: Köşeli parantez içerisinde verilen bilgiler tarafımdan eklenmiştir.)

"(...) yemiş, ya kaybolmuştur.

İşte buraya kadar tıb aleminde yaşadığım zamandır. Bu esnada meşrutiyet oldu. Meb'us oldum. Siyasete döküldüm. Tıbbı bıraktım. Bundan sonraki eserlerimin mevzuu şudur:

Siyasi, edebi, tarihi ve ilmi (Türkoloji, Türk şiiri, ilh ...)

14. Servet-i Şahane ve hakk-ı [Mavi kalem ile düzeltme] *Millet*

Meşrutiyette Meclis açılınca, Abdülhamid'in servetini, hazine-i hassa'sını millete almak için uğraştım. Takrir verdim. Ahmed Rıza mani oldu. Onunla mücadele ettim. Nihayet şunları izah eden bu eseri neşrettim.

15. Meclis-i Meb'usanda fırkalar

İlk Meşrutiyet Meclisindeki fırkalar ve vaziyetini gösterir.

16. Tıbbiye Hayatından [Bu başlığın sol tarafında kurşun kalem ile **1552** sayfa numarası konmuştur.]

*Bu eser Abdülhamid zamanında Askeri Tıbbiyenin ve talebesinin halini **ve idareyi*** [koyu yazılan kelimeler kurşun kalem ile eklenmiştir.] *gösterir. Edebi bir eser olarak yazdım. «Hür Tıbbiyeli» adı altında çok zaman*

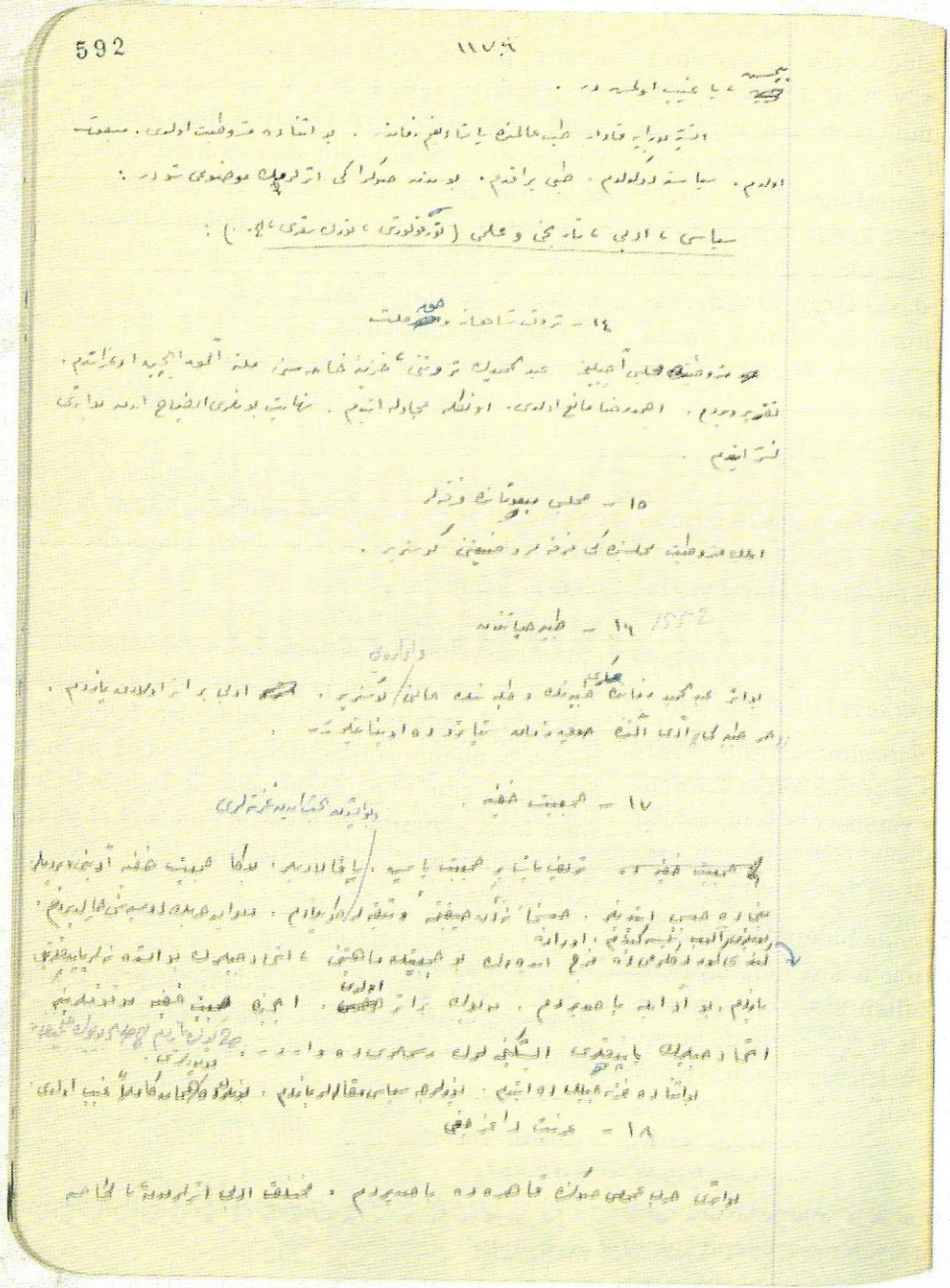

tiyatroda oynatılmıştır.

17. Cemiyet-i Hafiyye

~~*Cemiyet-i Hafiyye*~~.. [Bu iki kelimenin üstü çizilmiştir.] *Şerif Paşa bir cemiyet yapmış. Yakaladılar. Buna Cemiyet-i Hafiyye* ***adını*** [Koyu yazılan kelime Altındağ Yayınevi tarafından basılan eserde eksiktir.] *verdiler. Beni de hapsettiler. Hapishaneden çıkınca vesikalar* ***ve bu işten bahseden gazeteleri*** [Koyu yazılan kelimeler mavi kalem ile sonradan eklenmiştir.] *topladım. Divan-ı Harbin dosyasını çaldırdım.* ***Bunları alıp Nis'e gittim. Orada*** [Koyu yazılan kelimeler iki satırın arasına sıkıştırılarak yazılmıştır.] *kendi gördüklerimi de meczederek, bu cemiyetin mahiyetini, İttihatçıların bu işte neler yaptıklarını yazdım. Bu ad ile bastırdım. Büyük bir eser oldu. İçinde Cemiyet-i Hafiyye mevkuflarına İttihatçıların yaptıkları işkencelerin resimleri de vardır.* ***20 günde yazdım.*** [Altındağ Yayınevi baskısında bu cümlenin başında "Bu eseri" kelimeleri vardır.] ***548 büyük sahifedir.*** [Koyu yazılan son iki cümle siyah kurşun kalem ile sonradan eklenmiştir.]

Bu esnada gazetecilik de ettim. Yüzlerce siyasi makaleler yazdım. Bunların da kupürleri hemen kamilen kayboldu.

18. Gurbet Dağarcığı

Bu eseri Harb-i Umumi sonunda Kahire'de bastırdım. Muhtelif edebi eserlerimden, bilhassa (...)" [9]

Fransa nüshasında hatıratın son dört sayfasının sayfa numaralandırmaları Latin alfabesi ile yapılmıştır. Son iki sayfaya gidelim ve bu sayfalardan örnekleri karşılaştıralım:

1367

"Bugün aldıkları tedbirlerin de para etmediğini görüyorlar. Halkın hoşnutsuzluğu değil, nefreti umumi ve şiddetlidir. Muhalefet ne içerde ne dışarıda yapılamıyor. Fakat iktisadi buhran hem devlet ve milleti, hem de bu adamların mevkilerini kemirip duruyor. Milletin içinde müthiş bir Bora! Patlayacak günü bekliyor. Ben bunlara «Bahtiyar Zalimler» diyorum. Abdülaziz'e Namık Kemaller, Ziya Paşalar, Ali Süaviler, Avrupa'ya kaçıp neler yazmış ve yapmışlardı. Avrupa'da Abdülhamid'e ne uzun ve müthiş muhalefet yapılmıştı. Bunlara artık yapılamıyor ve yapan yok. Fakat artık talihleri dönmüş görünüyor. Kara günlerini bekliyorlar.

Her şeyi satıp savdım. Apartmanı bıraktım. Otele çık-

tım. [Bu cümleden sonrası mavi renkli kalem ile sonradan eklenmiş olduğu anlaşılıyor.]

27 Kanun-u sani [Ocak] *1933 tarihinde Marsilya'dan vapura binip İskenderiye'ye gidiyorum. Orada oturacağım. Üç beş ay hiç okumaksızın İstirahat ve tedavi yapacağım. Dimağım pek yorgun.* [Aşağıda yer olmasına rağmen bu cümleden sonrası yuvarlak içerisine alınarak sol tarafa yazılmıştır.] *Sonra ilmi neşriyat yapacağım, keza bütün eserlerimden bir nüsha yazıp, Avrupa kütüphanelerine koyacağım ki zayi olmasın. Hatıratımı ise birçok nüsha yazıp, gizli yerlere saklayacağım, bundan sonra, dimağımı dinlendirmek için aylarca istirahat edeceğim. Sonra bir taraftan neşriyat yapacağım. Bir taraftan Oğuz Kağan destanına başlayacağım. Bu destana da kaç yıldır başlayacağım.* **İşleri bitirip de** [Koyu yazılan kelimeler kurşun kalem ile sonradan eklenmiştir.] *hala başlayamıyorum. Artık ne hatırat yazacağım, ne de yeniden bir eser. Benim için her şey bitmiştir.*

Son [Bu kelime mavi cümlelerin arasında kalmasına rağmen siyah mürekkepli kalem ile yazılmıştır.]

x x

x

Bu hatıratı kopya ettim. Bugün bunlar da bitti. Şimdi şunu ilave ediyorum: İskenderiye'de bir apartman tuttum. Eşya aldım. Yeniden ev düzdüm. Paris'te son iki üç ay içinde her gün zayıfladım. Vücudumun her tarafını ağrılar kapladı. Hiçbir şey hazmedemiyordum. Bu esnada okuyup yazma da yoktu. Ama halim böyleydi. Karının başımdan def'ine memnun oldum. Fakat nu aynı zamanda bana fena tesir etti. Boynuz takmak gücüme, arıma gitti. Bu tesir her gün daha ziyade arttı. İçimi, beynimi yedi durdu. Hazmı bozdu, uykumu aldı. Beni müthiş keder ve hiddet kapladı. İskenderiye'ye geldiğim vakit tartıldım. Sıkletimden tam on altı kilo kaybetmişim. Yüz metre yürüyemiyordum. Hatta ayakta duramıyorum. Benzim bal mumu gibi olmuş! Bu karı beni az kaldı öldürüyordu.

Yerleştim. Okuma yazma yok. Sıhhatime dikkate başladım. Uykum ve hazmım düzeldi. Benzime kan geldi. Beş ay böyle gitti Sıkletim doksan iki kiloyu buldu. Yani on altı kiloyu kazandığım gibi illi kiloda fazla artmı-

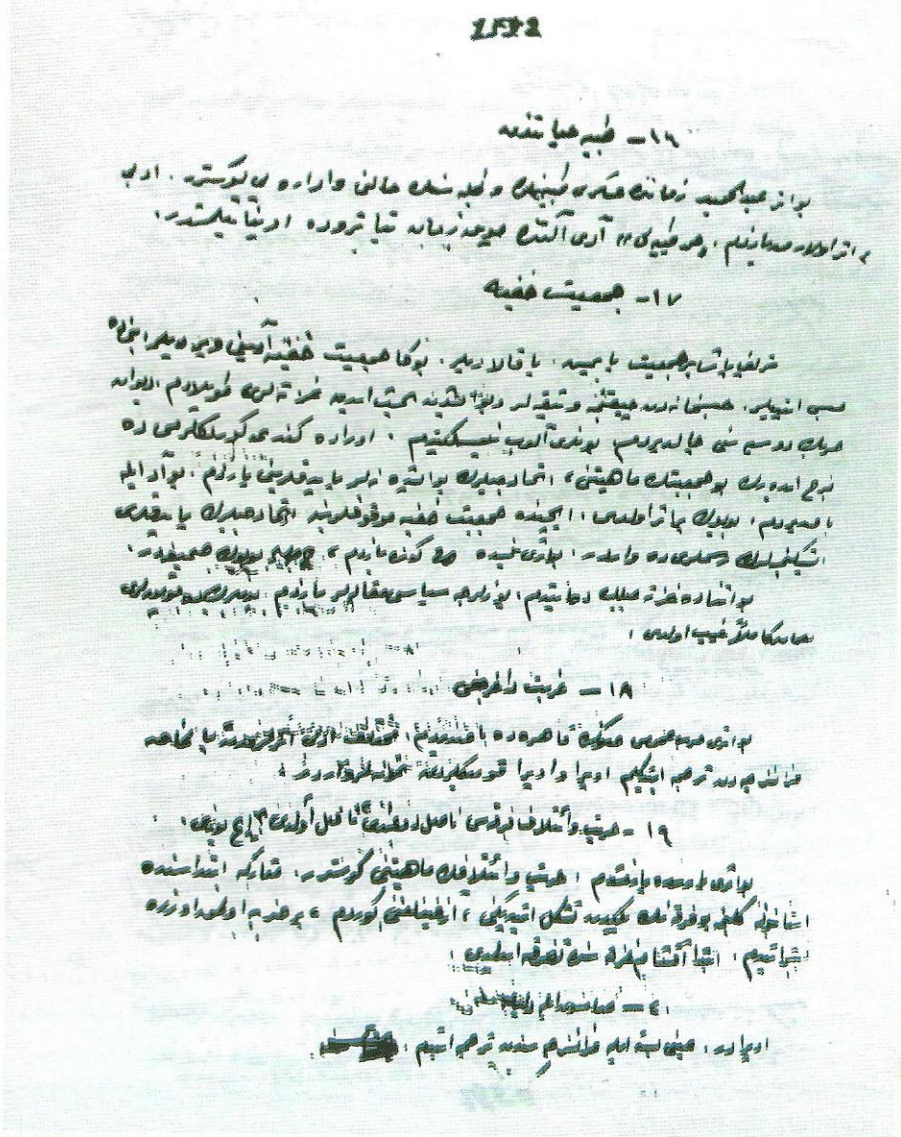

şım. Bunu kaybetmek için çok yürümeye başladım ve yemeği azalttım.

Dimağı vaziyetim de pek iyileşti. Yorgunluktan eser kalmadı. Birtakım adamlar buldum. Onlara para ile eserlerimi tebyiz ettirdim. Ciltlettim. Bir kısmını Berlin **Devlet** [Koyu yazılan kelime kurşun kalem ile ilave edilmiştir.] *Kütüphanesine,* ***bir kısmını Paris Bibliyotek Nasyonaline gönderdim gönlüm rahat etti. Bu esnada*** [Kalın harflerle yazılmış olan bu kısım Altındağ Yayınevi baskısında ve sonraki 1982 Almanya baskısında yoktur.] *Türk Bilig Revü'sünü de beşinci nüshaya (1935 Yılı numaralısı)* [Parantez içindeki cümle kur-

şun kalem ile sonradan eklenmiştir.] *kadar bastırdım. Dört* [Altındağ Yayınevi ve Almanya baskılarında bu kelimeden sonra "beş" kelimesi vardır. Fransa nüshasında yoktur.] *aydır da hatıratımı kendim kopya kağıtlarıyla müteaddid* ["birçok" anlamında olan bu kelime kurşun kalem ile sonradan eklenmiştir.] nüshalar olarak yazdım. Bugün yani 12 Mart 1935 Cuma günü bu da bitti. Hatıratımdan evvel şiirlerimi de, *Türkiyenin ihyası programını da müteaddid nüsha* olarak yazmıştım. Bunları başkasına yazdırmak mümkün değildi. Kendim yazdım. Şimdi bunları eve bir *mücellid getirip cildleteceğim, alıp Avrupa'ya götüreceğim. Emin yerlerde saklatacağım. Bunu da yaptığım gün gönlüm büsbütün rahat olacak."* [10]

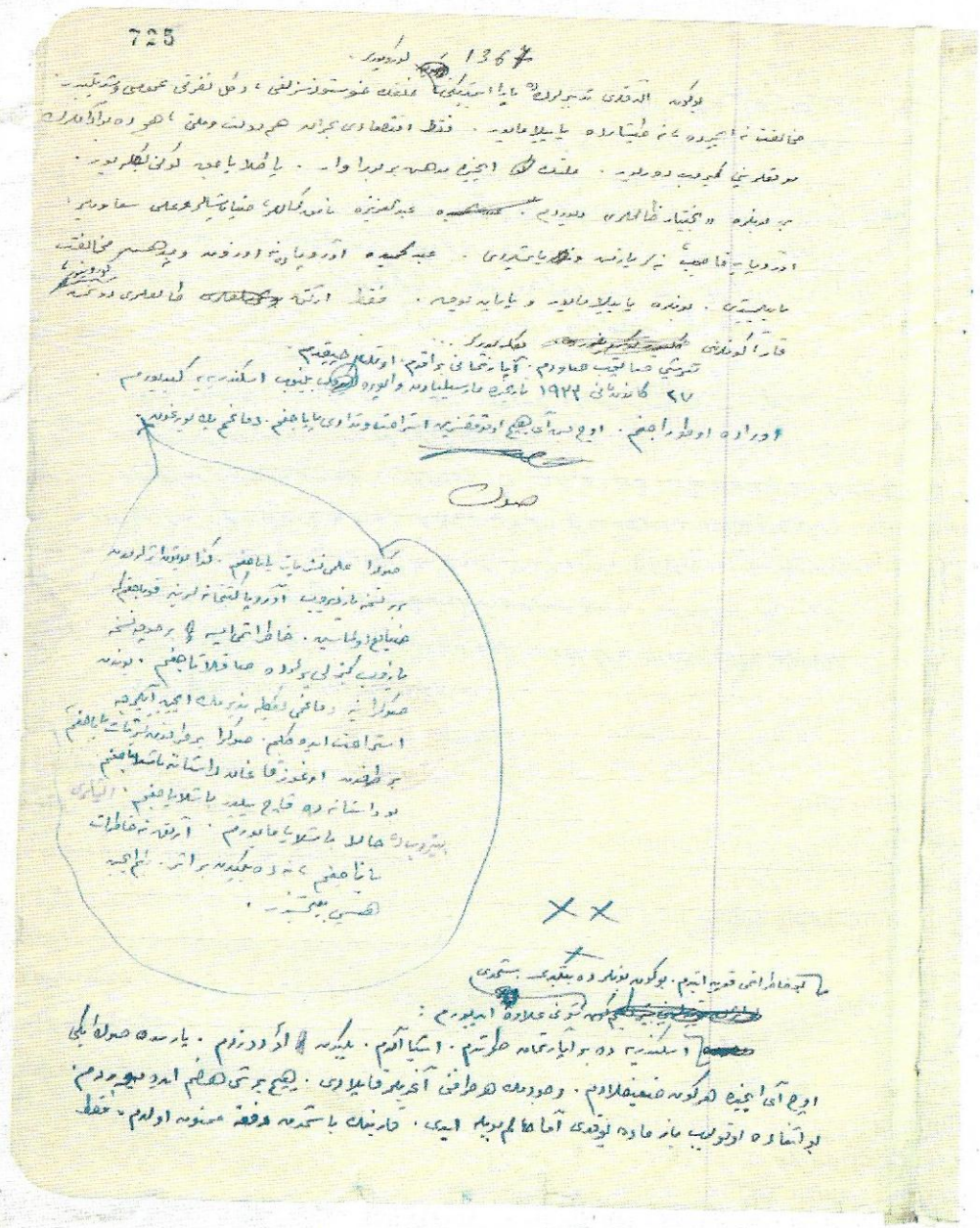

Görüldüğü üzere, İngiltere nüshası yapraklarının yukarısında bulunan sayfa numaraları, hem Fransa nüshasının sayfa numaraları ile hem de sayfa içerisinde işaretlenmiş sayfa numaraları ile ***benzerlik göstermesine rağmen arada farklılıklar vardır.***

Birincisi, Rıza Nur, ***hatıratının genelinde eski yazıyı tercih etmiştir ve hatıratının son 4 sayfası dışında numaralandırmaların hepsini eski yazı ile yapmıştır. İngiltere'deki nüshanın sayfa numaraları ise Latin kökenli alfabe kullanılarak numaralandırılmıştır.*** İkinci olarak, İngiltere nüshasının sayfa numaralarında, "1" rakamlarının **alt parçası bulunmakta** ancak Fransa nüshasındaki numaralandırmaların **hiçbirinde** "1" rakamının alt parçası bulunmamaktadır. Yine aynı şekilde "Eserlerim" listesinde veya hatıratın içerisinde numaralandırılmış yerlerde ve yazılan tarihlerde de "1" rakamının **alt parçası bulunmamaktadır.** Bu farklılık, ***sayfaların başka biri tarafından numaralandırılmış olabileceği ihtimalini ortaya çıkartmaktadır.***

Atatürk, Nutuk'ta **Rıza Nur'un** *"Arnavutları "Türklüğe karşı" isyana teşvik ettiğini"* söylemiştir:

*"Maliye Bakanı, Mustafa Abdülhâlik Bey [Renda], konuşmasına başlamadan önce, Rıza Nur Bey'den, zabıttaki sözlerinden bazılarının açıklanmasını istedi **Rıza Nur Bey,** Yanyalıların Türklüğünü şüpheli gösterecek şekilde sözler söylemişti.*

Abdülhâlik Bey, Rıza Nur Bey'in düşüncesindeki yan-

lışlığı şöyle düzeltti:

«Doktor Bey, altı yüz yıl önce, Arnavutluğun bir parçası olan Yanya'ya giden atalarımızın orada bıraktıkları torunlarını başka bir soydanmış gibi göstererek onları itham ediyor. Hem de kim? Maalesef öyle saygıdeğer bir arkadaşım ki, altı yıldan beri mutaassıp bir milliyetçi olmuştur.

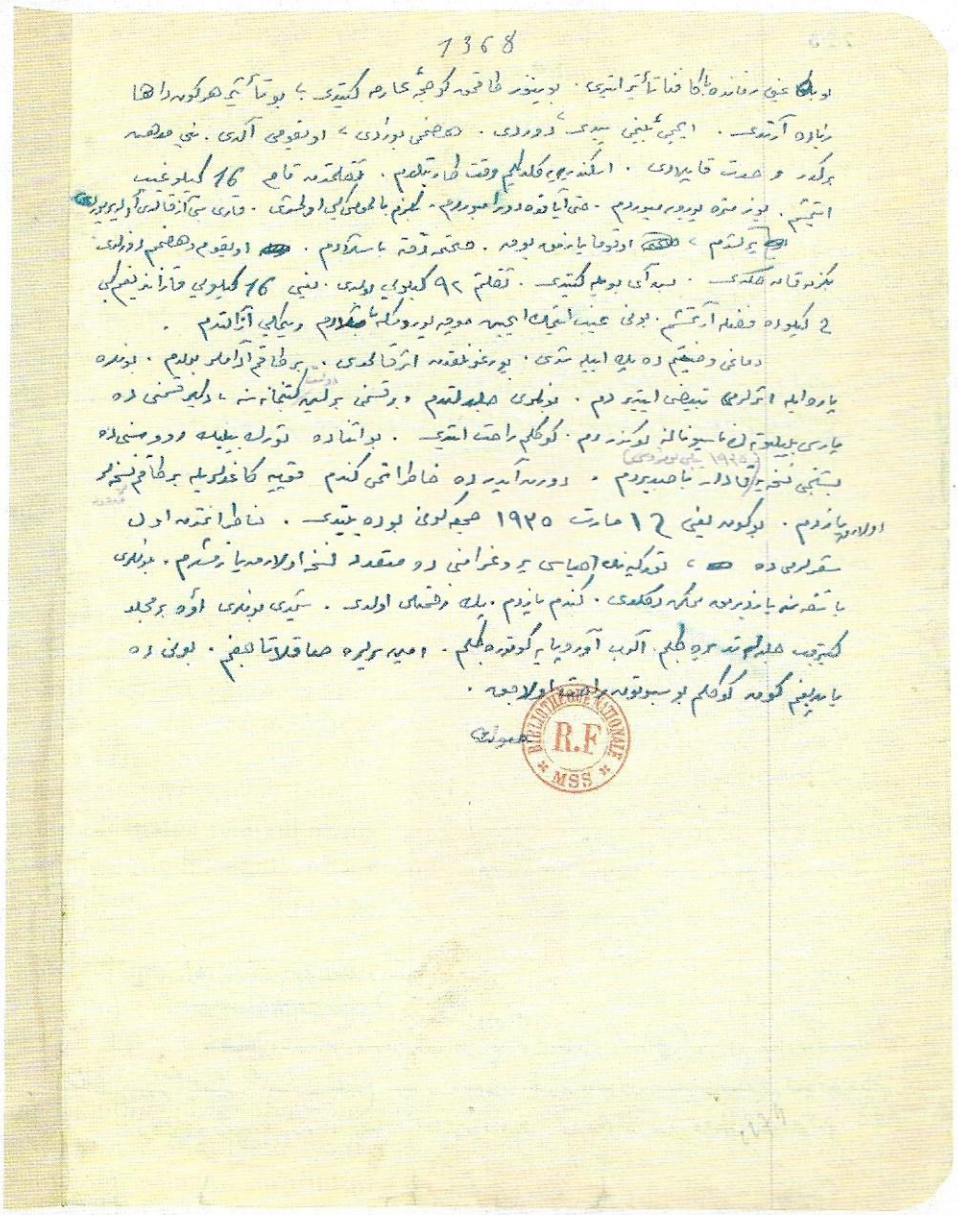

Daha önce öyle değildi. Kendisi daha iyi bilirler. Ben, o Yanyalı dedikleri adam. Türklük için silâhla savaşırken kendileri tam tersine, ***Arnavutları "Türklüğe karşı» ayaklansınlar diye kışkırtmıştır."***

Gerçekten de Rıza Nur Bey'in siyasî hayatında birçok mücadelelere katıldığı biliniyordu. Bu durumu, milliyetçi olarak Millet Meclisi devrinde, ona hizmet ve çalışma alanları gösterilmesine engel sayılmamıştı. Fakat, Türklerin Rumeli'den çıkarılması gibi, her Türk'ün kalbinde sonsuz ve unutulmaz bir acı yaratan büyük felâket olayında aşırı milliyetçi Rıza Nur Bey'in, Arnavut âsileriyle birlikte Türklere karşı çalıştığını bilmiyorduk. Bu durum anlaşılınca Büyük Millet Meclisi'ni hayret ve dehşet kapladı." [11]

Öyle görünüyor ki, Rıza Nur, Atatürk'ün bu cümlelerinden *aşırı derecede rahatsız olmuş,* daha önceden herhangi bir hazırlık yapmadan ***"Hayat ve Hatıratım"*** isimli anılarını yazmaya başlamıştır[12]:

"(...) Geçen yıl Mustafa Kemal Mecliste altı gün süren bir nutuk söylemiş, kendi mahlukatı olan mebusları altı gün dinletmiş, devlete masrafla bunlardan elli bin nüsha basmışlar. Uzun bir şey. Getirttim, okudum. Bütün harekatı baştan sona kadar yazmış. Fakat gördüm ki, bir çok yerler yanlış, birçok mühim vukuatı ise hiç zikretmeksizin geçmiş. Her satırda görülüyor ki bütün işleri yalnız kendisinin gördüğünü kerametler yaptığını, harikalar yarattığını anlatıyor. İşine gelen vesikaları koymuş; gelmeyenleri koymamış. Madem ki vesika koyuyorsun hepsini koysana. Her vak'a için yüzlerce vesika var. Koyduğu vesikalarda bile sahtekarlıklar, rötüşlar, tahrifler, sonra Hz. Muhammed'den fazla kerametler, Firavun ve Nemrut'dan müfhiş gururlar var. Bu kitabın mütalaasından anlaşılıyor ki bu adam bütün vukuatı kendi lehine tebdil etmiştir. Tarihi tağyire cür'et etmiştir. Mükemmel bir tarih sahtekarı olmuştur. Zavallı sade dildir. Eski padişahlar ve onların meddahları vekayi'name muharirleri devrinde miyiz? O zaman bile, bir Naima çıkmış, nice acı hakikaleri yazıvermiştir. Dün olan, yüzler ve binlerce şahidi bulunan bu vukuat hemen bu gün tağyir edilebilir mi? Hangi asırdayız? Biz

zaten bunları yazmak istiyorduk. Bu nutku görünce tarihe, ilme, insaniyete Türk'e hizmet lüzumunun şiddeti içinde bulunmak dolayısıyla bizim için hakikatın millete ve cihana tevdiinin tekasül edilemeyecek bir vazife olduğunu tamamen anladık." [13]

Hatıratın ***"Millî Kıyam - İç Yüzü"*** başlığından sonrasında Rıza Nur, Millî Mücadele ve Lozan Konferansı sırasında yaşadığını iddia ettiği ve Cumhuriyet sonrasında kulaktan duyduğu birtakım mesnetsiz olayları anlatmaya başlıyor. Bunlar anlatılırken satır aralarına ve sayfaların kenar ve

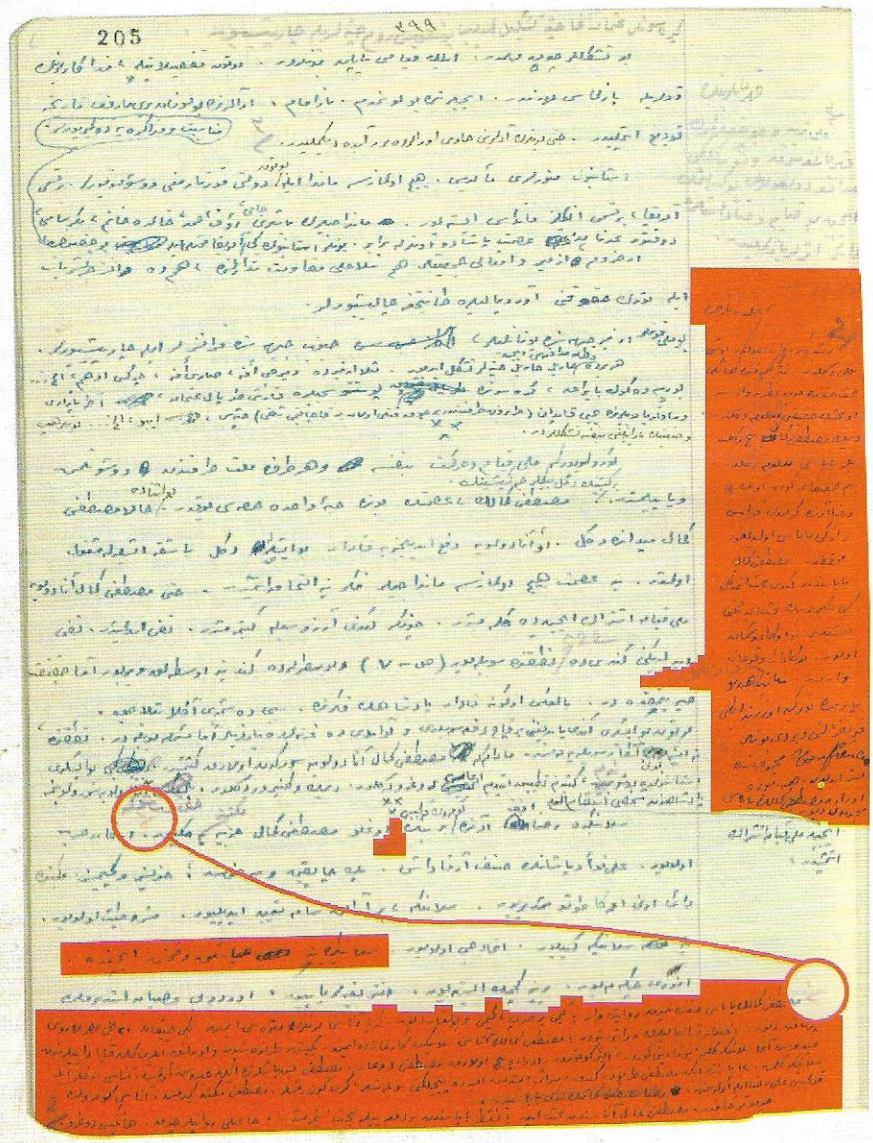
205

sonlarındaki boşluklarına, ***Mustafa Kemal Atatürk'e ve yakınındakilere yakışıksız, ahlaksız ve uydurma hikayeler*** sıkıştırılmıştır.

Burada iki ihtimal vardır:

Birinci ihtimal, **hatırat içerisinden vereceğimiz örnekleri gerçekten *Dr. Rıza Nur* yazmıştır.** Geçen yıllar içerisinde, **Atatürk'ün** kendisini *"Arnavutları kışkırtmış olmakla"* suçlamasını asla içine sindirememiş, bir yandan morfin bağımlısı olan karısı ile uğraşmış, bir yandan paranoyaklık derecesinde psikolojisi bozulmuş ve tek uğraşı olan bu hatıratında *Mustafa Kemal ile büyük bir kişisel hesaba girişmişe benziyor.*

İkinci ihtimal ise ***bu tür eklemelerin başka biri tarafından sonradan yapıldığıdır.***

Bu varsayımlarımın nedenlerini açıklamak üzere günümüz Cumhuriyet ve Atatürk karşıtlarının sıkça başvurdukları, hatıratın en sıkıntılı yerlerinden örnekler vermek istiyorum. Bunu yapmamın sebebi, ***edepsiz ve uydurma yerleri oluşturan bu paragrafların, hatırat metnine her zaman sonradan eklenmiş olduğunu*** göstermektir.

"Selanik'te Rıza Efendi adında ***gümrük kolcusu*** [Koyu yazılan bu iki kelime sonradan eklenmiştir.] *birinin* üvey [üvey kelimesi daha sonradan kurşun kalem ile eklenmiştir.] oğlu Mustafa Kemal Harbiye ***Mektebi'ne*** [Koyu yazılan kelime kurşun kalem ile sonradan eklenmiştir.] *geliyor.* **[Bu cümleden sonra kırmızı kalem ile işaret vardır. Bu işaret olmadan yazı şu şekilde devam etmektedir.]** *Mustafa, erkan-ı harp oluyor. Ali Fuat Paşa'nın sınıf arkadaşı, 'pek çapkın ve sarhoş; huysuz ve geçimsiz. Mektepte daima onu* ***ona*** ["ona" kelimesi Almanya baskısında vardır, Altındağ Yayınevi baskısında yoktur.] *tutuşturuyor. Selanik'e, bir aralık Şam'a tayin ediliyor. Meşrutiyet oluyor. Yine Selanik'e gidiyor. İttihatçı oluyor. Selanik'te yine ayyaşlık ve fuhuş içinde. Enver'i çekemiyor. Yerine geçmek istiyor. Entrikalar yapıyor. Orduyu isyan ettirmek* [205. yaprak burada bitiyor ve arka sayfaya geçiyor.]"

Hatıratın bu sayfadaki ana metni burada bitiyor görünüyor ve diğer sayfaya geçiyor. Kırmızı kalem ile işaretlenmiş yer ise sayfanın en alt kısmından başlıyor

ve hatıratın diğer sayfalarında boş bulunan dikey çizginin sağından aşağıya doğru iniyor.

Mustafa Kemal'in babası hakkında çok rivayet var; Kimi bir Sırp, kimi bir Bulgar'dır diyor. Güya anası bunların metresi imiş. Yeni çıkan «20. Asır Larousse» Pomak'tır diyor. İhtiyar Tesalya'ların rivayeti şudur: Mustafa Kemal'in anası Selanik'te k... de imiş. Yenişehir Tırnova'sından ve oranın ileri ge-

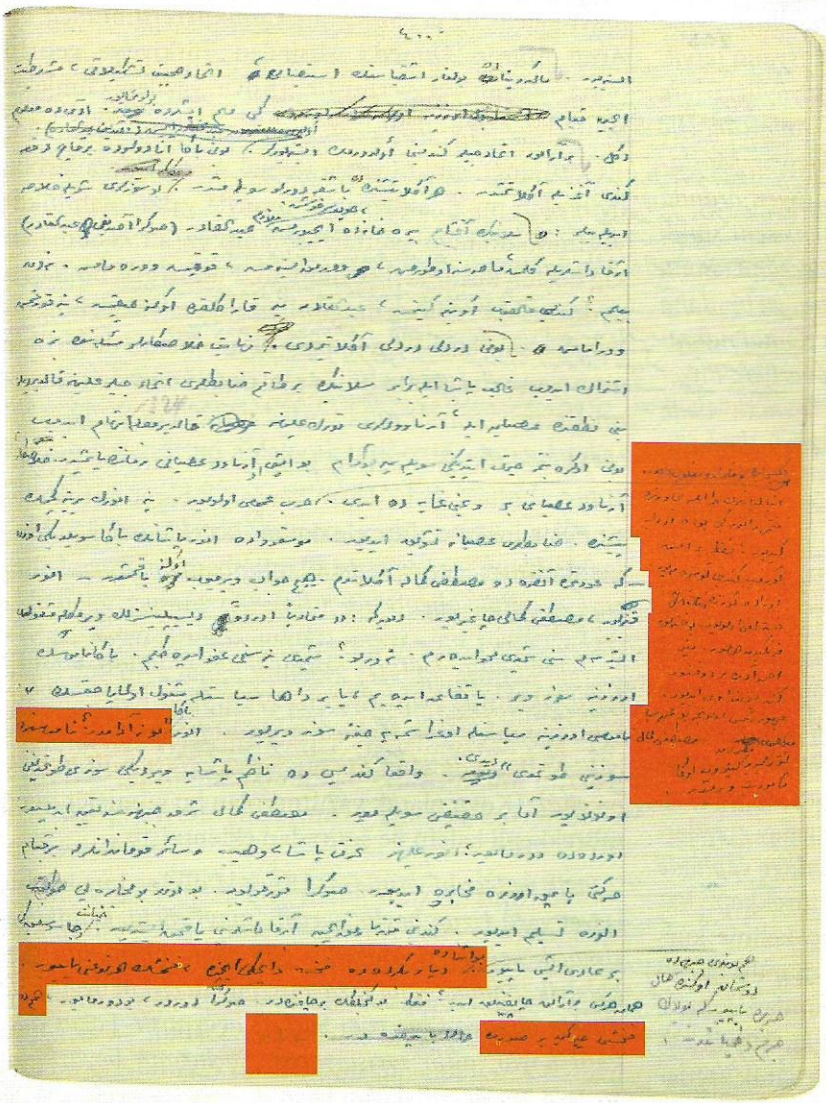

len kabadayılarından Abdoş Ağa Selanik'e gelir, bu kadını görür, alır götürür. Orada p... olarak Mustafa Kemal doğar. Mustafa beş yaşlarında iken Abdoş ölmüş, anası oğlu ile Selanik'e gelmiş. 12 yaşında iken Mustafa, Tırnova'ya gidip miras istemiş ise de p...liğini söylemişler, geri göndermişler. Mustafa, askeri okula girmiş. Anası gümrük kolcusu Ali Rıza ile evlenmiş. ~~***Rıza Mustafa Kemal'in üvey babasıdır.***~~ [Bu cümlenin üstü siyah kurşun kalem ile çizilmiştir.]

Çok tuhaftır; Mustafa Kemal anasından bahseder, fakat babasından bir defa bile bahsetmemiştir. ***Hasılı rivayetler çok. Hangisi doğru?*** [Buradan sonrası sağ boşluktan devam etmektedir.] ***Bir şeydeki rivayet çoktur; o şey belli değildir. Nitekim fende, ilimde, tarihte hangi bahis hakkında çok nazariye veya rivayet varsa o bahis mâlum değildir. Demek Mustafa Kemal p... değilse bile babası mâlum değildir. Benim tahkikatıma göre onun Rıza adında gümrük kolcusu bir üvey babası olduğu muhakkakdır. Mustafa Kemal babasından kendisi bahsetmediği gibi diğer birinin bahsettiğini işitirse ona düşman olur. Buna dair vukuat vardır.*** [Bundan sonraki cümleler de bu paragrafa sonradan eklenmişe benziyor. Cümleler arasında mürekkep farkı vardır.] ***Nihayet Fransız nazırlarından*** ["Fransız nazırlarından" kelimesi siyah kurşun kalem ile sonradan eklenmiştir.] ***Hedyo, Paris'te Türkiye üzerine iki konferans verdi. Bunlar Conferencio mecmuasında[14] neşredildi. Hedyo da orada Mustafa Kemal'in babası meçhuldür diyor.***

Bir sonraki sayfada da buna benzer bir iddia vardır ve her ne hikmetse bu satırlar da ana yazı metnini takip etmemekte ve boş bir kenara iliştirilmiştir. 205 numaralı yaprağın arka sayfasından devamla:

"(...)istiyor. «Makedonya da Bulgar eşkıyasının istisali, İttihat cemiyeti teşkilatı, meşrutiyet için kıyam gibi mühim işlerde bulunmuyor. Adı da malum değil.» Bir aralık İttihatçılar kendisini öldürmek istiyor. Bunu bana Anadolu da birkaç defa kendi ***ağzından*** [Bu kelime hem Altındağ Yayınevi'nin yaptığı baskıda hem de Almanya baskısında eksiktir.] *anlattı. Her anlatışında da başka türlü söylemişti. Bu sözleri şöyle hülasa edilebilir:*

Selanik'te akşam birahanede içiyormuş, çok sarhoşmuş. [Koyu yazılan kelimeler, sonradan eklenmiştir.] ***Mülazım*** [Bu kelime de araya sıkıştırılmış gibi görünmektedir.] *Abdülkadir (Sonra astığı Abdülkadir) arkadaşlarıyla gelmiş, masasına oturmuş, vurmak istemiş, korkmuş vuramamış. Neden bilmem? Kendisi kalkıp evine gitmiş, Abdülkadir yine karanlıkta önüne çıkmış, yine korkmuş vuramamış.*

Bunu dertli dertli anlatırdı. Nihayet halaskarlar meselesinde bize iştirak edip Galip Paşa ile beraber Selanik'te bir takım zabitleri İttihatçılar aleyhine kaldırdılar. Beni nutkunda isyan ile, Arnavutları Türk aleyhine kaldırmakla itham edip, bunu öğrenince hayret ettiğini söyleyen bu adam bu işi o Arnavut isyanı zamanında yapmıştır. Halaskar, Arnavut isyanı bir ve aynı gayede idi. [Metnin bu cümlesinden sonra gelecek şekilde aşağıdaki ekleme yapılıyor. Ekleme yapılmadan metin buradan devam ediyor.] *Harbi Umumi oluyor, yine Enver'in yerine geçmek peşinde. Zabitleri isyana teşvik ediyor. Moskova'da Enver Paşa'nın bana söylediği üzere -ki avdetimde Ankara'da Mustafa Kemal'e anlattım. Hiç cevap vermeyip önüne bakmıştır- Enver kızıyor, Mustafa Kemal'i çağırıyor. Diyor ki : «Mütemadiyen orduda disiplinsizlik vermekle meşgulsün. İstersem seni şimdi mahvederim. Nedir bu? Şimdi seni affedeceğim. Bana namusun üzerine söz ver. Ya tekaüt edeyim, ya bir daha siyasetle meşgul olmayacaksın». Mustafa Kemal namusu üzerine siyasetle uğraşmayacağına söz veriyor. Enver bana : "Bu ne adamdır? N...dur. Sözünü tutmadı" dedi. Vakıa kendisi de Nazım Paşa'ya verdiği sözü tutmadığını unutuyor ama, bir hakikati söylüyor". Mustafa Kemal Şark cephesine tayin ediliyor. Orada da durmuyor. Enver aleyhine İzzet Paşa, Vehip v.s. kumandanlarla bir kıyam hareketi yapmak üzere muhabere ediyor. Sonra korkuyor, bütün bu muhabereleri Enver'e teslim ediyor. Kendini kurtarmak için arkadaşlarını yakmak istiyor.* ***Hıyanet ve*** [Koyu yazılan kelimeler sonradan siyah mürekkepli kalem ile eklenmiştir.] *casusluk gibi bir* ***ari*** [Koyu yazılan kelime ne Altındağ Yayınevi baskısında, ne de Almanya baskısında yoktur.] işi yapıyor. [Burası sayfanın son satırı ancak metin yatay çizgileri tekrar aşarak devam ediyor.] ***Hem bunları cephede düşman önünde,*** [Buraya kadar siyah mürekkepli kalem kullanılmıştır.] ***hal-i harpte*** [Bu iki kelime kurşun kalem ile eklenmiştir.] ***yapıyor*** [Siyah mürekkepli kalem ile yazılmış son kelime budur. Bundan sonrası siyah kurşun kalem ile işaretlenmiştir.] ***ki, büyük cürüm ve hıyanettir.*** [Bu cümle çizgi ile ayrılarak sağdaki boşluğa yazılmıştır.] ***Bu esnada*** [koyu yazılan bu iki kelime araya eklenmiştir.] *Diyarbekir'de de f...ve içki içinde, f... her nevini yapıyor. Hemen herkes bir aralık çapkınlık eder; fakat bu gençliğin bir çağındadır. Sonra durur, bu durmuyor. Hem de f...u çirkin bir surette yapar.* [Koyu yazılan kelime kurşun kalem ile sonradan eklenmiştir.] (...)" [15]

Yukarıda belirttiğim yerde sayfanın yan tarafına sizin de takip edebileceğiniz üzere şu ekleme yapılmıştır:

Gelibolu'da Bulgarlara mağlup oluyor. [Buraya kadar mavi kalem ile yazılmışken, siyah başlayan mavi biten bir çizginin altında kalacak şekilde siyah kalem ile sonraki satırlar yazılmıştır.] ***İtalyanları Trablus'a tecavüzünde Fethi ve Enver gibi bu da oraya gidiyor; fakat bir iş görüp kendini gösteremiyor. Orada gözünde iritis hastalığı oluyor.*** [Tam bu cümlenin başında kırmızı kalem ile bir işaretleme vardır.] ***Bu hastalık frengiden olur. Münir Ahmed adında bir doktor kendisini tedavi ediyor.*** [Buradan sonraki cümle mavi kalem ile eklenmiştir.] ***Cumhurreisi olunca bu Arap Münir Ahmed'i*** Mısır'dan Türkiye'ye getirip buna memuriyet vermiştir. [Koyu yazılan cümleler sonradan eklenmiştir.]

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal Atatürk'ün ailesi ile ilgili olan bu ahlaksızca ve tümüyle yalan olan hikâyenin bulunduğu satırlar, sayfanın en alt kısmına ve sağ boşluk kısmına iliştirilmiştir. Bunun gibi bir başka uydurma da Atatürk'ün göz hastalığına yakalandığını belirten satırlardır. Bu satırlar da ana metin ile birlikte gitmemiş ve sayfanın boş bir kısmına sonradan eklenmiştir.

"Mustafa Kemal idaresi şahıslarının tarifine geçiyorum:" cümlesi ile başlayan yerden itibaren incelemesini yapalım. Bu kısımda da benzer eklemeler bulunmaktadır:

Mustafa Kemal

"Selaniklidir. Harbiye Mektebinde okumuş, erkan-ı harb çıkmıştır. ***Kimi dönme, kimi sırp, kimi bulgar, kimi pomak diyor. Babası ve anası hakkında rivayet çok. Muhakkak olan bir şey varsa anası belli babası meçhul.*** [Koyu olarak yazılmış olan bu cümleler mavi mürekkepli kalem ile sonradan eklenmiştir.]

Fizik ve teşrihi vasıfları - [Burada dikine kırmızı bir işaret var.] *Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü, kemiklice, elmacık kemikleri Moğollar gibi çıkık, burnunun ucu kabarık, domates gibi kızarmış, burnu çirkin değilse de Türkte olmayan bir yüz. Saçları ağarmışır. Fakat dikkatli boyar, altın sarısı yapar. Saçlarının beyazlığını göstermemeğe çok dikkat eder.*

Cimcimesi [Almanya baskısında bu kelime "cümcümesi" şeklinde yazılmıştır.] *pek biçimsizdir. Alnında azim-i cebhi'nin* [alın kemiği] cevf-i ayn'ı [göz çukuru] *teşkil eden* ***hafesi*** [kenarı, kıyısı. Altındağ Yayınevi tarafından yapılan baskıda bu kelime "kafası" olarak okunmuştur.] *pek ileri çıkıktır. Bu sebeple kaşları ilerdedir.* ~~*Kaşları gürdür.*~~ [Bu kelimenin üstü çizilmiştir.] ***Bu hal*** [koyu yazılmış kelime Altındağ Yayınevi baskısında eksik, Almanya baskısında vardır.] *ekseriya müteredddi şahıslarda olur. Kaşları gürdür. (...)"* [16]

Dikkatinizi çektiyse el yazması nüshasında Musta-

fa Kemal Atatürk'ün ailesi ile ilgili yazılmış olan bu ahlaksızca ve uydurma fikirler için **sayfada önce yer ayrılmamış,** biten paragrafın devamında *"Fizik ve teşrihi vasıfları"* denilerek **yeni bir paragrafa başlanmıştır.**

Eğer hatıratın tümünü, Rıza Nur yazdıysa, bu durumdan şunu çıkartabiliriz: *Rıza Nur hatıratını yazarken ilk olarak bu mesnetsiz düşüncelere sahip değildi. Amacı Nutuk'ta kendisini eleştiren Atatürk ve yarattığı yeni rejimi eleştirmekti. Daha sonrasında ise türlü sıkıntılarla geçen yıllar, kendisinin ruh halini ve kafa yapısını değiştirmiş, sonucunda böylesi fikirlere kapılmıştır.* Hatırlayacaksınız Rıza Nur, hatıratını 1929 senesinde yazmaya başlamıştır. Atatürk'ün ailesi ile ilgili iddialarını dayandırdığı Fransız Başbakanlarından Édouard *Marie Herriot'un* yaptığı konferans konuşmasının metni **1 Şubat 1934** tarihli *Conferancia* dergisinde bulunmaktadır. Bu demektir ki, *Atatürk ile ilgili olan bu ahlaksız satırlar tespitimize göre hatıratı yazmaya başladıktan en az 5-6 sene sonra eklenmiştir.* Bu yıllar, Rıza Nur'un hatırat kopyalarını çıkarttığı ve karısının kendisini aldatarak terk ettiği zamana tekabül ediyor.

İkinci ihtimal ise hatıratın çeşitli yerlerine kimliğini henüz bilemediğimiz kişi veya kişilerin hatırata eklemeler yapmış olmasıdır. Bu düşüncemiz, her ne kadar *"Konu Atatürk olunca hiçbir eleştiriyi kabul etmiyorlar."* diye tenkit edilecek de olsa, aslında hatırata eklemeler yapıldığını tespit edebilirsek, ***Atatürk ve Cumhuriyet rejimini temize çıkartmaktan çok, Dr. Rıza Nur'un ismini aklamaya, kendisini din tüccarı, ortaçağ zihniyetli çıkarcıların elinden kurtarmaya yarayacaktır.***

Çünkü zaten gerek değerli hocamız *Ali Güler*'in toplumumuza kazandırdığı eserlerde, gerekse diğer araştırmacılarımızın konu ile yaptıkları araştırma-inceleme eserlerinde, *Atatürk'ün ve ailesinin soy ağacı, hiçbir kuşkuya yer kalmayacak şekilde ortaya konmuş, Rıza Nur'un hatıratında yer alan bu tür iddiaların ise akıl dışı ve ahlaksızca olduğu ispat edilmiştir.*

Bunun yanında Rıza Nur'un yazdığı paragraflarda bazı küfürlü kelimeler de mevcuttur. Böylesi kelimelerin olması, hatıratın bu tür yerlerini kimin yazdığını tespit etmek konusunda, bizleri oldukça zorlamaktadır.

Bir sonraki makalemde ikinci ihtimalin üzerinde detaylıca duracak ve çok daha önemli bir belgeyi sizlerle paylaşma şansı bulacağımı ümit ediyorum.

Dipnotlar

1. "Dr. Rıza Nur ve Hatıratı Üzerine Değerlendirmeler", Düşünce ve Tarih, Kasım 2015, Yıl: 2, Sayı: 14, s. 41.

2. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Altındağ Yayınevi, İstanbul, 1967, C. 4, s. 1493. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, drl. Heidi Schimdt, Almanya 1982, C. 3, s. 1331

3. Britanya Kütüphanesi, Britanya Müzesi'nde ve diğer bazı kütüphanelerdeki eserlerin bir araya getirilmesi ile 1973 yılında kurulmuştur. Rıza Nur'un bağışladığı eserler de British Museum'dan, British Library'e aktarılmıştır. bk. http://www.bl.uk/aboutus/quickinfo/facts/history/

4. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Altındağ Yayınevi, İstanbul, 1967, C. 4, s. 1382 – 1398.

5. Dr. Rıza Nur, age., C. 4, s. 1548.

6. Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, Dr. Rıza Nur Üzerine, Üçler Yayını, Ankara, 1965.

7. Uğur Mumcu Rabıta isimli kitabında, bu eserle ilgili şunları söylüyor: "Kitap üzerinde bir de Federal Almanya adresi var. "Naşiri: Heidi Schmidt 4100 Duisburg 11 Deutschland." Bu adres de sahte. Yok böyle bir adres..." bk. Uğur Mumcu, Rabıta, UMAG Vakfı Yayınları, Ankara, 2014, 27. Baskı, s. 64-68.

8. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, drl. Heidi Schimdt, Almanya 1982, 4 cilt.

9. Doktor Rıza Nur, "Hayat ve Hatıratım" (Ma vie et mes mémoires) isimli eserinin Fransa Nüshası, 592 numaralı yaprak. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Altındağ Yayınevi, C. 4, s. 1540-1541.

10. Doktor Rıza Nur, "Hayat ve Hatıratım" (Ma vie et mes mémoires) Fransa Nüshası, 725 numaralı yaprak ve arka sayfası. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Altındağ Yayınevi, C. 4, s. 1790-1792. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Almanya 1982, C. 3, s. 1613-1615.

11. Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969, 9. Basılış, C. 2, s. 885, 886.

12. Turgut Özakman, Rıza Nur Dosyası, Bilgi Yayınevi, 3. Basılış, İstanbul, Ekim 2013, s. 17-19.

13. Dr. Rıza Nur, age., C. 2, s. 541.

14. Rıza Nur hem mecmuanın ismini hem de, konferans veren kişinin ismini yanlış naklediyor. Türkiye üzerine iki konferans veren kişi Fransız Başbakanlarından Édouard Marie Herriot'dur. Konferans konuşmalarının yayınlandığı derginin ismi ise "Conferencio" değil "Conferancia"dır. Bu konuşmanın yer aldığı dergiyi kontrol etmek için satın aldım ancak yazıyı yazdığım süre içerisine elime ulaşmadığı için bu konudaki incelemeyi bir sonraki yazıma bırakıyorum.

15. Doktor Rıza Nur, "Hayat ve Hatıratım" (Ma vie et mes mémoires) Fransa Nüshası, 205 numaralı yaprağın arka sayfası. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Altındağ Yayınevi, C. 3, s. 562. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Almanya 1982, C. 2, s. 474.

16. Doktor Rıza Nur, "Hayat ve Hatıratım" (Ma vie et mes mémoires) Fransa Nüshası, 580 numaralı yaprağın arka sayfası. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Altındağ Yayınevi, C. 4, s. 1515. Dr. Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, Almanya 1982, C. 3, s. 1354.